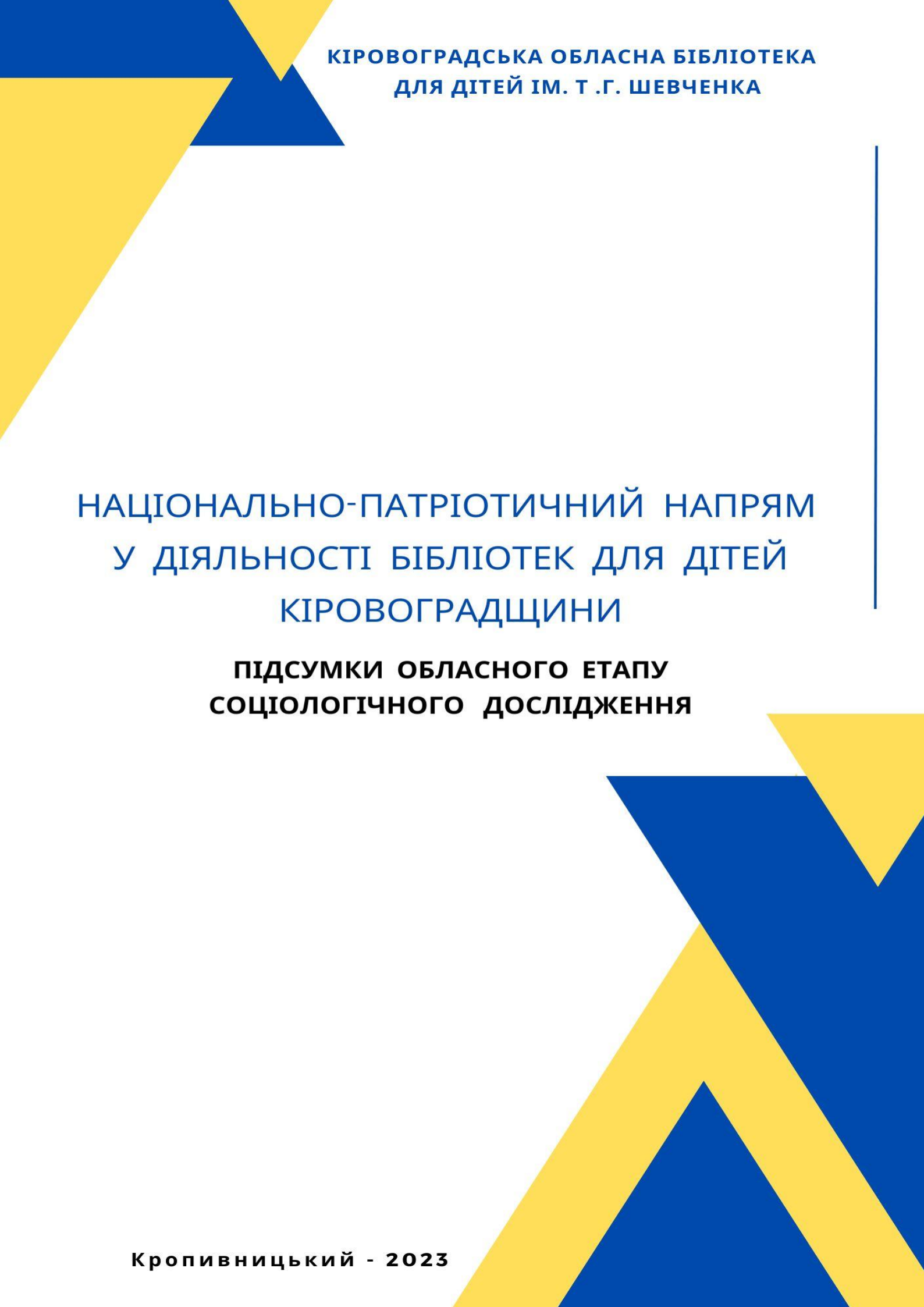

КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА
ДЛЯ ДІТЕЙ ІМ. Т. Г. ШЕВЧЕНКА

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИЙ НАПРЯМ У ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК ДЛЯ ДІТЕЙ КІРОВОГРАДЩИНИ

**ПІДСУМКИ ОБЛАСНОГО ЕТАПУ
СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ**

Кропивницький - 2023

КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ
ІМ. Т. Г. ШЕВЧЕНКА

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ВІДДІЛ

**Національно-патріотичний напрям
у діяльності
бібліотек для дітей
Кіровоградщини**

*Підсумки обласного етапу
соціологічного дослідження*

Кропивницький — 2023

УДК 024(477)
Н 35

Національно-патріотичний напрям у діяльності бібліотек для дітей Кіровоградщини: підсумки обласного етапу соціологічного дослідження / Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т. Г. Шевченка; уклад., комп'ют. верстка Н. І. Расторгуєва; відп. за вип. Т. С. Манжула. – Кропивницький, 2023. – 16 с., діаграм., табл.

Видання містить узагальнені результати обласного етапу Всеукраїнського соціологічного дослідження «Національно-патріотичне виховання користувачів-дітей у бібліотеках для дітей України» ініційованого Національною бібліотекою України для дітей. На підставі отриманих в ході дослідження даних аналізується діяльність бібліотек області з національно-патріотичного виховання; рівень патріотичної самоідентифікації користувачів-дітей - учнів 5-9 класів.

© Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т.Г. Шевченка

«Патріотичне виховання – це сфера духовного життя,
яка проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне,
що любить і ненавидить людина, яка формується»
В. О. Сухомлинський

Головним напрямом в соціокультурній діяльності бібліотек для дітей Кіровоградщини був і залишається національно-патріотичний. Саме цій темі присвячено багато івентів, які відбуваються в бібліотеках. Кожна бібліотека для дітей адаптує свою роботу з патріотичного виховання відповідно до сучасних реалій, враховуючи, що її основний користувачий контингент – сучасні діти, вперше зіткнулися із реальною війною.

У своїй діяльності з національно-патріотичного виховання бібліотеки для дітей спираються на Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» (13.12.2022 р. № 2834-IX), постанови Кабінету Міністрів України, якими затверджено План дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020-2025 роки (09.10.2020 р. № 932) та Державну цільову соціальну програму національно-патріотичного виховання на період до 2025 року (30.06.2021 р. № 673).

Що досить важливо, у означеному вище Законі подані визначення термінів, які стають функціонально стійкими для використання в усіх нормативно-правових актах, діловій документації та сфері усної комунікації. Зокрема, термін «національно-патріотичне виховання» має наступне визначення: «наскрізний виховний процес, спрямований на утвердження української національної та громадянської ідентичності, формування оборонної свідомості на основі суспільно-державних (національних) цінностей України, соціальної активності та відповідальності, готовності до дієвого виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, державної незалежності і територіальної цілісності України». Також у згаданому Законі зазначено, що національно-патріотичне виховання здійснюється, зокрема, шляхом: поширення знань про видатних особистостей українського державотворення; залучення інститутів громадянського суспільства до виконання завдань національно-патріотичного виховання; залучення громадян України, насамперед дітей та молоді, до участі в заходах національно-патріотичного спрямування; організації та здійснення виховних і просвітницьких заходів; залучення ветеранів

війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, учасників Революції Гідності до здійснення заходів національно-патріотичного виховання.

Враховуючи актуальність національно-патріотичного виховання юних українців, Національна бібліотека України для дітей, у 2023 році, запропонувала бібліотекам для дітей України долучитися до проведення Всеукраїнського соціологічного дослідження «Національно-патріотичне виховання користувачів-дітей у бібліотеках для дітей України».

Мета дослідження: вивчення сучасного стану національно-патріотичного виховання у дитячих бібліотеках та визначення реального рівня патріотичної самоідентифікації користувачів-дітей в умовах російсько-української війни.

Завдання дослідження:

- проаналізувати стан, тенденції розвитку у бібліотеках для дітей національно-патріотичного виховання користувачів;
- вивчити рівень обізнаності бібліотекарів про діяльність громадських організацій національно-патріотичного спрямування в регіонах;
- визначити ефективні форми реалізації бібліотеками для дітей державної політики національно-патріотичного виховання на регіональному та місцевому рівнях;
- дослідити: рівень знань користувачів-дітей про правдиву, героїчну історію України як базу для формування патріотичної свідомості, гордості за свою землю, історичне минуле; сформованість моральних цінностей дітей; розуміння «патріотизму» користувачами-дітьми;
- визначити вплив діяльності бібліотек для дітей на формування у користувачів-дітей національної ідентичності.

Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т. Г. Шевченка, співорганізаторка події, забезпечила: роз'яснення методики дослідження керівникам бібліотек для дітей області; збір та зведення статистичних даних по бібліотеках для дітей та заповнення таблиці «Відвідування заходів з національно-патріотичного виховання», моніторинг відповідей респондентів на анкети, розміщені на Google диску організаторки дослідження. Учасниками дослідження стали бібліотекарі і користувачі бібліотек для дітей.

У дослідженні взяли участь 26 бібліотекарів-експертів – по одному респонденту від обласної, 7 селищних, 15 міських, 3 сільських бібліотек для дітей.

Бібліотекарі обласної, міських, селищних, сільських бібліотек для дітей заповнили таблицю «Відвідування заходів з національно-патріотичного виховання», відповіли на питання анкети бібліотекаря-експерта; провели анкетування респондентів-дітей.

Діяльність бібліотек для дітей із національно-патріотичного виховання.

Аналіз зведених статистичних даних 27 бібліотек для дітей та відповідей 26 бібліотекарів-експертів на питання анкети показав наступне.

Станом на 01.01.2023 року у бібліотеках для дітей зареєстровано **31739** користувачів, у числі яких 1087 дітей ВПО – 3,4% від загального числа користувачів. (таблиця 1)

Таблиця 1.

Відвідування заходів з національно-патріотичного виховання

№ з/п	Вид спеціалізованої бібліотеки для дітей	Усього користувачів за ЄРК станом на 01.01.2023 р.	з них внутрішньо переміщених осіб	Кількість заходів з національно-патріотичного виховання	з них онлайн заходів	Усього відвідувань заходів з національно-патріотичного виховання	з них онлайн-відвідувань
1.	Обласна	8542	144	45	7	1216	301
2.	Районна	0	0	0	0	0	0
3.	Міська	16033	763	307	55	5440	1135
4.	Селищна	5937	161	185	25	3623	358
5.	Сільська	1227	19	46	0	463	0
	Усього	31739	1087	583	87	10742	1794

**Дані, наведені в таблиці 1, відповідають статистичним показникам роботи бібліотек для дітей області за 2022 рік.*

Користувачів із сімей ВПО у бібліотеках для дітей: обласній – 0,4%, міських – 2,4%, селищних – 0,5%, сільських – 0,1% від загальної кількості дітей за ЄРК. Найбільша присутність користувачів із ВПО в ОДБ ім. Т.Г. Шевченка – 144 особи і міських бібліотеках для дітей – у середньому, 51 особа на бібліотеку.

Національно-патріотична діяльність здійснювалася через систему різноманітних заходів, які проходили і в реальному часі і віртуально.

Протягом 2022 року проведено сумарно 583 заходи, з яких 15% – онлайн. Відвідали їх 10742 користувачі, у числі яких 16,7% – діти ВПО.

На рис. 1 подано графічно зображення кількості проведених заходів національно-патріотичного спрямування та їхнє відвідування дітьми у бібліотеках для дітей. У кожній бібліотеці, в середньому, відбулося 22,4 заходи. Аудиторія однієї події становила близько 18 осіб дітей різного віку.

Рис.1. Заходи національно-патріотичного спрямування та їхнє відвідування

«Які конкретні заходи національно-патріотичного спрямування проводилися з дітьми внутрішньо переміщених осіб». Фахівці бібліотек вказали 149 форм роботи.

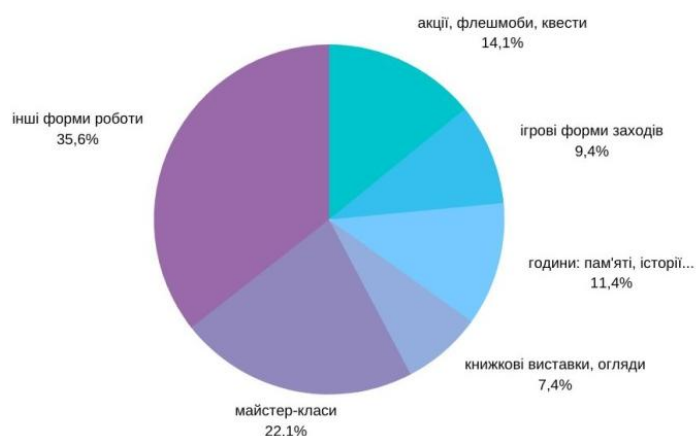

Рис. 2. Заходи за участі дітей ВПО

За тематикою превалювали заходи до різних пам'ятних дат і історичних подій, присвячені воєнному сьогоденню. Увазі відвідувачів пропонувалися різноманітні *виставкові експозиції*: книжкові – «У серці рідна Україна», «Конституція країни дитинства», «Величний день

єднання», «Щоб пам'ятали...» (про світловодців – героїв АТО); *дитячих малюнків* «Пам'ятай про героїв Крут», «Ми – УКРАЇНЦІ!», «Діти України – за МИР!»; *фото-експрес* «У війни недитяче обличчя», *фотовиставка* пам'яті Героїв Небесної Сотні «Ті, хто боровся за свободу».

Серед івентів названі: *година спілкування* «Безцінне слово – мир, страшне слово – війна»; *патріотична сторінка* «Під Крутами пішли в безсмертя», *екскурс в історію* «Великий день Єднання», *літературний хіт-бек* «Соборній Україні слава нині і повік»; *інформаційна година* «Соборна мати Україна – одна на всіх, як оберіг», *година пам'яті* «Вони тримали за нас небо», *патріотична година* «Подякуй герою», *історична свіча пам'яті* «Час плине, пам'ять залишається», *патріотичні калейдоскопи* «Я – людина, ми – родина, дім наш – Україна» та «З Україною в серці», *година національної святині* «Ти будеш жити, Україно, країна щастя і добра», *щаблі історії* «Україна неділима, соборна, вільна та єдина!», *вікторина* «Чи знаєте ви Україну?», *урок пам'яті* «Вони не вагалися ні дня, ні хвилини», *година-реквієм* «Небесна сотня – герої нашого часу», *години патріотизму* «Україна моя у вогні», «Україна моя сонцелика, в день народження шану приймай»; *година спілкування* «Україна починається з тебе», *Свято мужності* «6 грудня – День Збройних Сил України», *круглий стіл* «Українці одна сім'я, разом ми сила!», *віртуальний огляд* «Майдан. Простір гідності, свободи та єднання», *інтерактивна гра-подорож* «Подорожуємо Україною», *панорама гідності* «Вони любили життя і Україну», *навігатор в минуле* «Крути вчать дивитись у майбутнє», *інформаційний вісник* «Майдан: від незалежності до свободи», *історико-патріотичний акцент* «Три колоски, закуті дротом».

У числі інших – заходи присвячені Дню Українського козацтва: *патріотична гра* «Козацькому роду нема переводу», *козацький герць* «Гей козаче-козаченько, та й хоробрее серденько», *ігрова програма* «Козацька фортеця», *година цікавих випробувань* «Як козаки до бібліотеки ходили», *мультимедійна подорож* козацькими шляхами «Козаку найперше воля, козаку найперше – честь», *літературно-музична година* «Ми нащадки козаків», *ігри* «Козацькі забави».

До Дня Української Державності відбулися: *конкурс читців поезії*, *бесіда-хроніка* «Шляхами української державності», *День Державності* «Держава мила, дорога, славна, єдина», *патріотична подорож* «Україна, мій духмяний цвіте, через терни йшла до волі стільки літ», *інформаційна година* «Історія та сучасність нашої держави»,

інформаційна вітрина «І є держава Україна, і є її нескорений народ» тощо. Державному святу – Дню Конституції України традиційно були присвячені різні події: *година історії* «Конституція – основний закон нашого життя», *бліц-розминка* «Як добре ти знаєш Конституцію України?», *інформаційно-правовий меридіан* «Хай буде мир на всій землі», *віртуальна блиц-інформація* «Конституція – закон за яким нам жити».

Популярними серед дітей стали флешмоби, квести, акції. Серед зазначених в анкетах респондентів-бібліотекарів: *флешмоби* «Ми козацького роду», «Україна в тренді», «Свобода та гідність»; *акції* «Допоможи захиснику», «Янгол України» (виготовлення оберегів для воїнів-захисників), «Листівка для ЗСУ», «Малюнки для ЗСУ», «Україна там, де живу Я», «Намалюй свою вишиванку», «Україна – одна-єдина», «Прикрась бібліотеку до свята Дня Незалежності України»; *квести* «Стежками неповторної України», «Пізнавай Україну з книгою», «Україна – наша Батьківщина», «Україна це – ми!».

Заходи інших напрямів діяльності підтвердили багатоаспектність бібліотечних івентів: *народознавчі години* «Дивокколо українського віночка», «У звичаях, традиціях народу ти душу України впізнавай», *бібліотечні гостини* «Обереги української родини», *День вишиванки* «Вишиванки чарівна краса», *арт-година* «Вишиванка – одвічний предків талісман», *патріотичний розсип* «Квітково-весняна вишиванка», *ігроленд* «Be Ukrainian!», *тріумф-мозаїка* «Українці-рекордсмени», *краєзнавчий гід* «Кропивничанам є ким пишатися», *краєзнавча мандрівка* «Наш край в серцях, піснях, віршах», *музичний килимок* «Тільки в нас на Україні», *поетичні читання* «Шевченка читаємо – перемагаємо», *зустріч із поетесою* Аллою Криницькою «Нація, що читає – непереможна!», *лялькова вистава* «Як Гриць Україну боронив», *перегляд та обговорення фільму* «Боротьба Джамали» та інші.

Вирізняються заходи присвячені українській мові: *поетична веселка* «Мови рідної слова», *огляд книжкової виставки* «Плекаймо рідну мову», *презентація книги* «Рідна колисанка», *Свято рідної мови* «Наша мова калинова», *свято українознавства* «Україно, ми тебе завітчаємо!», *мовний бібліокешинг* «Цікавинки із словникової скриньки», *голосні читання* «Буду книжки я читати – рідну мову буду знати», *мовознавча мандрівка* «Рідна мова чарівниця – душі народної криниця», *літературна вікторина* «До мови серцем доторкнись».

Інструментом психологічного розвантаження стали: *арттерапевтичні заходи* «Сонце в дитячих долонях», «Хай квітне

щаслива моя Україна!», «У нашого прапора барви чудові: внизу золотисті, вгорі волошкові» та *казкотерапевтичні читання* «Україна – це ти!»; *колаж-майстерка* «Голуб миру в дитячих долонях», *екомайстерня* «Кольори Батьківщини», *колаж* «Хай завжди буде сонце, хай завжди буду Я!», *креатив-майстерка* «Сердечні обійми» (виготовлення сердечок-оберегів), *година креативу* «Побажання захисникам», *творча майстерка* «Новорічні перлинки для зеленої ялинки і воїнів ЗСУ», *патріотичні арт-майстерні* «Україна в серці», «Прапори Перемоги» та інші.

Отримати нові знання, розвинути свій творчий потенціал, вчитися комунікувати з іншими дітьми і налагоджувати соціальні контакти допомагали *майстер-класи*: «Оберіг захиснику» до Дня Збройних Сил України, «Патріотичні закладки для наших захисників», «Янгол-охоронець», «Підкова миру», «Патріотична брошка», «Тризуб», «Голуб миру», «Листівка-оберіг», «Квітучий мак», а також із виготовлення патріотичних браслетів, малюнків, мотанок-оберегів, смайликів тощо.

Присвячені саме національно-патріотичній тематиці великі всеукраїнські і місцеві проекти, акції, конкурси учасниками яких стали і діти ВПО. У переліку: *онлайн-проект* «Що я скажу Солдату Перемоги», *загальносистемний конкурс малюнків* «Україна перемає!» в рамках мистецького марафону «Віriamo у Перемогу – діти України – рідний край», *Всеукраїнський конкурс дитячої листівки* «Дітям світу сонце й мир», *родинне свято* «Родина мій дім, мій оберіг», *розважально-ігрова програма* «Книга єднає Україну!», *конкурсно-розважальна програма* «ЗСУ вітаємо – Перемогу наближаємо», *патріотична програма* «З Україною в серці», *свято* «Нехай у кожної дитини живе любов до України» та інші.

«Назвіть читацькі об'єднання національно-патріотичного спрямування, що діють у бібліотеці». Наявність у закладах об'єднань відповідної тематики підтвердили 19,2% респондентів-бібліотекарів. У переліку: клуб «Наталка», народознавча вітальня «Родина», клуб за інтересами «Другарче», народознавчий гурток «Златопілля», патріотичне об'єднання переселенців «До Перемоги разом!».

Які форми роботи з тематики національно-патріотичного виховання користувачів-дітей, на Вашу думку, є найбільш ефективними?

У анкетах вказано 104 форми роботи (30 назв). На представленій діаграмі – найчастіше згадувані івенти, які використовувалися у роботі з користувачами.

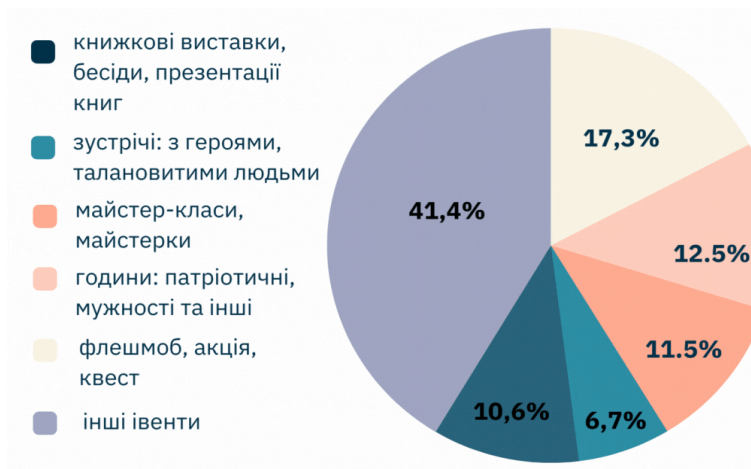

Рис. 3. Найбільш ефективні форми роботи з дітьми національно-патріотичної тематики.

З якими громадськими та місцевими організаціями співпрацює Ваша бібліотека з питань національно-патріотичного виховання користувачів-дітей?

Бібліотеки для дітей мають довготривалі партнерські стосунки з різними установами та організаціями. Соціальне партнерство допомагає оперативно та якісно задовольняти інформаційні, культурні, пізнавальні потреби дитячого населення місцевих громад, а також працює на позитивний імідж закладу, дає можливість долучатися до грантової діяльності та розвивати свої послуги. Респонденти-бібліотекарі вказали 78 закладів, установ, організацій, фондів, спілок із якими вони співпрацюють. У числі названих: місцеві заклади культури (будинки культури, музеї – краєзнавчі, історії, бойової і трудової слави, центр українсько-болгарської культури; спілки письменників) та освіти (БДЮТ, школи, ДДЗ), засоби масової інформації. Також у переліку *громадські організації*: «Захисники України – Олександрійщини», «Матерів дітей-інвалідів та інвалідів Олександрії «Серце матері», «Територія успіху», «Мистецька Бобринеччина», «Світловодські соколи», «Кіровоградський центральний козачий округ», «Організація ветеранів України Долинської територіальної громади», районна спілка воїнів – учасників АТО Долинського району «Захисник», Агенція сталого розвитку «Хмарочос» та ін.; *благодійні фонди*: «Планета», «Безпечне майбутнє», регіональне відділення Благодійної фундації

«Мрія». Розвинута співпраця з гуманітарними/волонтерськими центрами – Спілка учасників АТО та волонтерів Олександрівського району «Нескорені», координаційний центр волонтерів «Олександрія», Сімейний хаб Новоукраїнської громади (простір для родин ВПО) тощо.

У реалізації яких проєктів та програм національно-патріотичного спрямування обласного, місцевого значення бере участь Ваша бібліотека?

65,4% респондентів вказали проєкти і програми до яких вони долучилися, 30,8% не відповіли на питання і 3,8% вказали, що «проєктів і програм національно-патріотичного спрямування немає».

У числі названих: обласна цільова соціальна програма національно-патріотичного виховання на 2022-2027 роки; обласна акція «Літо-2022: разом до Перемоги!»; проєкт Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) – Батьківський клуб, проєкт «Сімейний ХАБ» за сприяння Дитячого фонду ООН UNICEF, проєкт «Діти України і війна. Кропивницький» (за підтримки Міжнародної організації Worldwide Orphans Worldwide Orphans (WWO)), «Психосоціальна підтримка дітей в умовах війни» (за участі Товариства Червоного Хреста України), програма місцевого значення Олександрівської селищної ради по національно-патріотичному вихованню «Патріотами не народжуються, ними стають», ЦКП «Майбутнє України будуюмо разом!», проєкт Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) «Швидке реагування в Кіровоградській області для задоволення потреб дітей та їхніх опікунів, у тому числі ВПО, які постраждали внаслідок війни в Україні» у партнерстві з БФ «Безпечне майбутнє» та інші.

Яка кількість книжок за тематикою російсько-української війни 2014-2023 років є в наявності у фондах Вашої бібліотеки?

За тематикою російсько-української війни 2014-2023 років у фондах 26 бібліотек для дітей книжок обмаль – 586 прим. У середньому 22,5 книги на бібліотеку або 0,02 книги на 1 користувача. Розподіл книг по бібліотеках нерівномірний:

3-10 прим.	мають 30,8% бібліотек для дітей
11-20 прим.	– 26,9%
21-30 прим.	– 19,2%
31-60 прим.	– 23,1%

Більше число бібліотек для дітей – 57,7% мають у фондах від 3-х до 20 прим. книг.

У анкетному опитуванні взяли участь діти. За визначеною організаторами квотою **проведено анкетування 50 учнів 5-9 класів**. Це користувачі-діти Кіровоградської ОДБ ім. Т.Г. Шевченка, Світловодської МБФ № 8 для дітей, КЗ «Бібліотека для дітей Голованівської селищної ради», КЗ «Олександрівська бібліотека для дітей», філії «Дитяча бібліотека» КЗ «Публічна бібліотека» Кетрисанівської сільської ради (по 10 респондентів від бібліотеки). У числі респондентів-дітей 25 дівчат і 25 хлопців у віці від 10 до 17 років: 10-12 років – 32%, 13-14 – 44%, 15-17 – 24% респондентів.

Узагальнюючи відповіді дітей на питання анкети маємо наступну інформацію.

«Чи вважаєш ти себе патріотом»

96% респондентів на це питання відповіли ствердно і **4%** зазначили, що «не визначилися».

Для тебе патріотизм це.

Для більшості дітей це: «*гордість за Україну*» – 84% та «*любов до рідного краю*» – 78%. Також, на думку дітей, патріотизм передбачає:

- *знання історії своєї країни – 64%,
- *готовність захищати вітчизну – 62%,
- *дотримання національних традицій – 38%,
- *національна гідність громадянина – 36%,
- *толерантність людей – 18%.

Якою мовою, як правило, ти спілкуєшся:

	Українсько ю	Російсько ю	Обома мовам и	Іншо ю мово ю
У сім'ї	92%	-	6%	2%
У навчанні	100%	-	-	-
У спілкуванні з друзями	88%	-	8%	4%
У громадських місцях	94%	-	6%	-

Респонденти-діти у відповідях на питання відмітили, що спілкуються українською мовою: «у школі» – 100%, «у сім'ї» – 92%,

«громадських місцях» – 94%, «з друзями» – 88%. Водночас 20% опитаних повідомили, що використовують обидві мови у повсякденному житті (за винятком навчання) і 6% – іншу мову (у сім'ї та громадських місцях). Російська не має переваги у мовному середовищі.

Як ти усвідомлюєш власне почуття патріотизму?

Патріотизм – це одна з ознак людського характеру, що керує свідомістю, змушуючи робити великі і малі добрі вчинки в ім'я своєї країни. Діти обрали різні варіанти відповідей із запропонованих:

«відвідування патріотичних заходів» – вказали 76% респондентів,
«читаю книжки про історичні події, сучасну війну» – 68%,
«долучаюся до благодійних акцій» – 58%,
«допомагаю ВПО» – 42%,
«роблю власноруч патріотичні поробки» – 36%,
«займаюся фізичною культурою, спортом» – 22%,
«беру участь у військово-спортивних іграх і змаганнях» – 16%.

Що із зазначеного викликає у тебе особливу гордість за Україну?

Із поміж усіх емоцій, найбільшу гордість у дітей викликають «героїчні захисники і захисниці вітчизни» – 80% відповідей. Приводами для гордості є «українська мова» – зазначило 68%, «державні символи» – 66% респондентів, що не применшує значимість інших, названих у переліку відповідей. (рис.4)

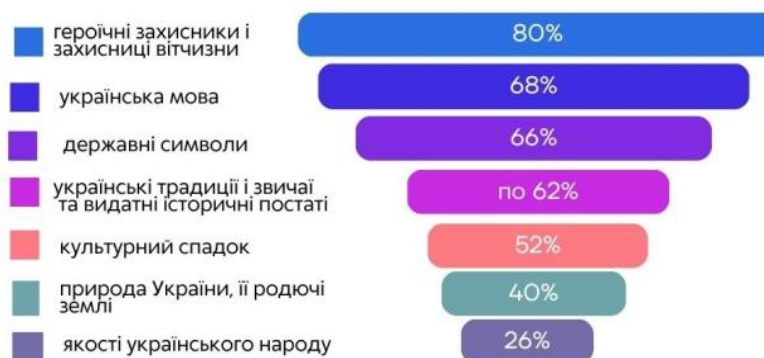

Рис. 4. Викликає у дітей особливу гордість за Україну

Хто або що більш за усе впливає на формування твоїх патріотичних почуттів?

Як відмітили 80% опитаних хлопців і дівчат важлива роль у формуванні патріотизму належить сім'ї. Значний вплив мають «вчителі

у школі» – 66%, «заходи у бібліотеці» – 62%, «збройні сили України» – 48%. Графічне представлення цифрових даних наочно демонструє узагальнені відповіді дітей на питання анкети (рис.5).

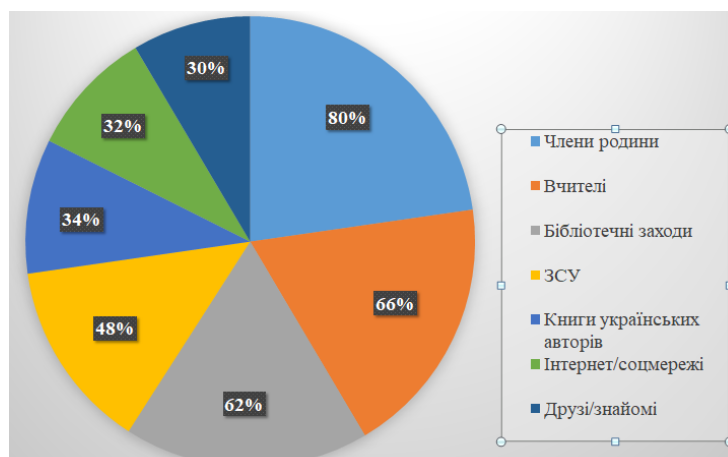

Рис.5. Вплив на формування патріотичних почуттів

Чи береш особисто участь у патріотичних заходах, проєктах, що проводить бібліотека?

Ствердно на питання відповіли 80% дітей, «ні, лише відвідую» – 20%. (рис.6)

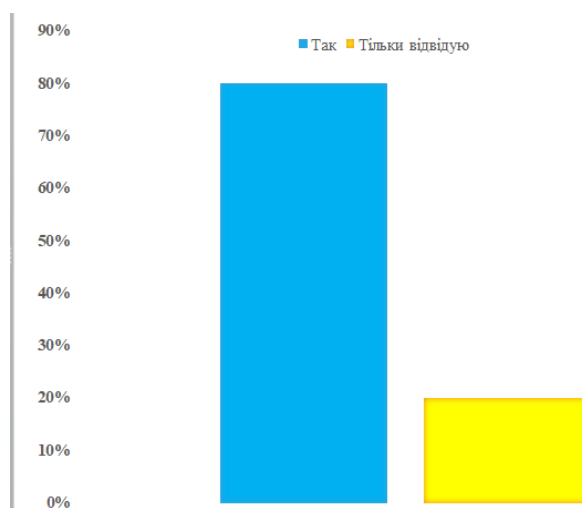

Рис. 6. Участь у патріотичних заходах, проєктах бібліотеки

Оціни рівень роботи з національно-патріотичного виховання своєї бібліотеки за п'ятибальною шкалою, від 1 до 5, де: 1 – низький, 2 – нижчий за середній, 3 – середній, 4 – високий, 5 – дуже високий.

Охарактеризували рівень роботи бібліотек як «високий» – 50% дітей, «дуже високий» – 48%, «середній» – 2%.

Підсумовуючи, відзначаємо, що бібліотеки для дітей є активними учасниками процесу формування і збереження історичної пам'яті; реалізації місцевих програм із національно-патріотичного виховання або програм, що пов'язані з національно-патріотичним вихованням. Свою діяльність із інформаційно-просвітницької роботи національно-патріотичного спрямування здійснюють у співпраці з місцевими закладами, установами, організаціями, фондами тощо. Постійно проводять культурно-мистецькі заходи присвячені: українським історичним подіям і діячам; сучасним борцям за незалежність України та її територіальну цілісність; Конституції, державній символіці; формуванню любові до рідної землі; бережливого ставлення до національного багатства країни, її мови, культури, традицій.

Бібліотеки для дітей розширили спектр усного, візуального і змішаного форм бібліотечних заходів у реальному і віртуальному просторах. У пріоритеті – активні форми, що стимулюють творчість, ініціативу й базуються на принципі багатосторонньої взаємодії. Окрім того, бібліотеки проводять заходи, спрямовані на зниження рівня стресу у дітей – постійних користувачів і ВПО. Як результат, відвідувачі стають учасниками різноманітних цікавих івентів, що підтверджують і відповіді бібліотекарів щодо проведених для дітей заходів, а також відповіді дітей, 80% яких були їхніми безпосередніми учасниками.

В українському суспільстві патріотизм – одне з багатогранних і багатоаспектних явищ і викликає найрізноманітніші почуття та асоціації у наших громадян, що бачимо і з відповідей дітей. Більшість респондентів – 96%, вважають себе патріотами для яких це поняття, перш за все, значить «гордість за Україну» та «любов до рідного краю». Почуття патріотизму проявляються, на думку дітей, у відвідуванні патріотичних заходів, читанні книжок про історичні події, сучасну війну, участі в благодійних акціях та допомозі ВПО тощо. Особливу гордість викликають у 80% дітей «героїчні захисники і захисниці вітчизни» та «українська мова», якою 92% респондентів спілкуються вдома, 96% – у громадських місцях і 100% – у школі; 88% – із друзями. У формуванні патріотичних почуттів лідирують сім'я, школа і ... бібліотека. Тому й оцінили роботу бібліотек, як «високий» і «дуже високий» 98% дітей.

Результати опитування дозволили виявити проблемне питання. Це стосується фондів. У бібліотеках для дітей мало сучасних книг, присвячених темі російсько-української війни 2014-2023 років – у середньому, 22,5 книги на бібліотеку. Це підтверджують і відповіді дітей на питання «що більш за усе впливає на формування твоїх патріотичних

почуттів», де серед усіх варіантів відповідей – «книги українських авторів» відмітили лише 34% респондентів-дітей (5 позиція серед усіх відповідей).

Тож відзначаємо, що бібліотеки для дітей залишаються центрами духовного, культурного та пізнавального розвитку. Зберігаючи традиції та використовуючи сучасні організаційні форми, методи, прийоми і засоби, вони й надалі займатимуть одне з провідних місць у національно-патріотичній діяльності.

Анкета бібліотекаря-експерта

1. Область _____
2. Бібліотека для дітей, в якій відбувається опитування:
обласна ☐ районна ☐ міська ☐ селищна ☐ сільська ☐
3. Вкажіть кількість заходів з національно-патріотичного виховання, проведених бібліотекою у 2022 році _____
з них онлайн _____
4. Кількість відвідувань цих заходів _____
з них онлайн-переглядів _____
5. Які конкретні заходи національно-патріотичного спрямування проводилися з дітьми внутрішньо переміщених осіб (напишіть форми та назви заходів) _____
6. Назвіть читачькі об'єднання національно-патріотичного спрямування, що діють у бібліотеці _____
Якщо об'єднання відсутні, поставте позначку ☐
7. Які форми роботи з тематики національно-патріотичного виховання користувачів-дітей, на Вашу думку, є найбільш ефективними _____

8. З якими громадськими та місцевими організаціями співпрацює Ваша бібліотека з питань національно-патріотичного виховання користувачів-дітей _____
9. У реалізації яких проєктів та програм національно-патріотичного спрямування обласного, місцевого значення бере участь Ваша бібліотека? _____
10. Яка кількість книжок за тематикою російсько-української війни 2014-2023 років є в наявності у фондах Вашої бібліотеки? _____

Анкета користувача

1. Область _____
2. Бібліотека для дітей, в якій відбувається опитування:
обласна ☐ районна ☐ міська ☐ селищна ☐ сільська ☐
3. Твій вік _____
4. Стать: хлопець ☐ дівчина ☐
5. Для тебе патріотизм це:
 - гордість за Україну ☐
 - готовність захищати Вітчизну ☐
 - любов до рідного краю ☐
 - толерантність до людей іншої національності, які проживають в Україні ☐
 - знання історії своєї країни ☐
 - національна гідність громадянина ☐
 - дотримання національних традицій ☐
 - твій варіант відповіді _____
 -
6. Чи вважаєш ти себе патріотом?
так ☐ ні ☐ не визначився ☐ не хочу ним бути ☐

7. Якою мовою, як правило, ти спілкуєшся:

	Українською	Російською	Обома мовами	Іншою мовою
У сім'ї				
У навчанні				
У спілкуванні з друзями				
У громадських місцях				

8. Як ти усвідомлюєш власне почуття патріотизму?
 - роблю власноруч патріотичні поробки ☐
 - відвідую патріотичні заходи ☐
 - допомагаю внутрішньо переміщеним особам ☐
 - читаю книжки про історичні події, сучасну війну ☐
 - долучаюся до благодійних акцій ☐
 - займаюся фізичною культурою, спортом ☐
 - беру участь у військово-спортивних іграх і змаганнях ☐
 - не маю в цьому потреби ☐
 - інше _____
 -
9. Що із зазначеного викликає у тебе особливу гордість за Україну?
 - видатні історичні постаті України ☐
 - героїчні захисники і захисниці вітчизни ☐
 - державні символи (прапор, герб, гімн) ☐
 - культурний спадок (література, мистецтво) ☐
 - українські традиції та звичаї ☐
 - природа України, її родючі землі ☐
 - українська мова ☐
 - якості українського народу ☐

- нічого із зазначеного ☐
- інше _____

10. Хто або що більш за усе впливає на формування твоїх патріотичних почуттів?

- члени родини ☐
- друзі, знайомі ☐
- вчителі у школі ☐
- заходи у бібліотеці ☐
- збройні сили України ☐
- книги українських авторів ☐
- інформація в інтернеті, соцмережах ☐
- інше _____

11. Чи береш особисто участь у патріотичних заходах, проєктах, що проводить бібліотека?

так ☐ ні, тільки відвідую ☐ взагалі не відвідую ☐

12. Оціни рівень роботи з національно-патріотичного виховання своєї бібліотеки за п'ятибальною шкалою, де:

- 1 – низький, ☐ 2 – нижчий за середній, ☐ 3 – середній, ☐
 4 – високий, ☐ 5 – дуже високий ☐

Відповідальна за випуск Т. С. Манжула

Укладач Н. І. Расторгуєва

Видавець та виготовлювач

Кіровоградська обласна
бібліотека для дітей ім. Т. Г. Шевченка
вул. Шевченка, 5
м. Кропивницький, 25006
сайт: <http://librarychl.kr.ua>
e-mail: 02219398@mail.gov.ua